

Bestikkelse, smørelse, vernetjeneste...

Af professor Lars Bo Langsted

Aalborg Universitet

Bestikkelse, korrupsion, smørelse, erkendtlighed, vernetjeneste, modydelse. Kært barn har mange navne, også – og måske især – når det drejer sig om livets mørkere sider, der skal bortforklares og besmykkes både overfor omverdenen og overfor én selv.

Når vi taler om bestikkelse af offentligt ansatte, opfatter vi det som et problem danske virksomheder i højere eller mindre grader har med udenlandske embedsmænd – jo længere væk fra Danmark, jo større problem, men blot i Tyskland og i endnu højere grad i de tidligere østblok-lande er det endnu en større realitet, end godt er. Det er da også rigtigt, at internationale undersøgelser og evalueringer som de, der gennemføres af f.eks. Transparency International og Europarådets ekspertorgan GRECO, altid anbringer Danmark og de øvrige nordiske lande meget flot på ranglisterne. Bestikkelse forekommer stort set ikke i disse lande.

For et par uger siden "rystede" Økonomisk Ugebrev os imidlertid med at offentliggøre en undersøgelse, hvorefter op imod hver femte danske håndværker havde oplevet at skulle levere en "gratis modydelse" for at få en opgave. Problemet skulle være lige stort ved såvel private som offentlige opdragsgivere. Håndværksrådet undersøgte straks i baglandet, om der kunne være noget om tallene og meldte tilbage, at det faktisk var et problem – om end måske ikke i helt samme omfang som Ugebrevets undersøgelse antydede og selvom KL påpegede, at der var tale om en meget spinkel undersøgelse blandt andet med en svarprocent på 7, efterlod det os med en fornemmelse af, at alt måske ikke er helt så rosenrødt, som vi gerne vil gøre det til.

Og naturligvis er det ikke det. Bestikkelse og forsøg på bestikkelse er altid forekommet og forekommer selvfølgelig også i dag – på helt samme måde, som der forekommer bedragerier, underslæb mord og voldtægter, selvom også det er belagt med meget strenge strafferammer. Når det på den anden side alligevel er rigtigt, at hævde at korrupsion ikke forekommer, skyldes det naturligvis at vores offentlige system ikke på nogen måde er baseret på forekomsten af korrupsion – i modsætning til mange andre lande, hvor det ligefrem er en integreret del af lønnen for at være offentligt ansat. Tværtimod er den grundholdning, der gennemsyrrer hele standen af offentligt ansatte herhjemme og i det øvrige Norden, at man naturligvis aldrig ville drømme at kræve penge "under bordet" for at gøre sit job. Det gælder ikke blot de ansatte i ministerier, styrelser og andre administrative institutioner, men i måske endnu højere grad dommere og politipersonale. Tanken er simpelthen så fjern og forekommer så fantasifuld, at den også afholder borgerne fra at forsøge sig.

Men hvis det er en rigtig beskrivelse af tilstanden herhjemme – hvordan harmonerer det så med undersøgelsen af de plagede håndværkere? Forklaringen er antageligt to-leddet.

For det første kan der være tale om, at der på dette område har udviklet sig en ubehagelig subkultur. En subkultur, hvor "man" gør den slags, hvis man er "smart", og hvor man samtidig bekræfter hinanden i, at da vi alle er omgivet af skurke, må man hellere sørge for også at få sin del, som for resten aldrig bliver så stor, at det i deres egen selvforståelse er kriminelt. Dette led kunne understøttes af de tilbagemeldinger Håndværksrådet havde fået, hvorefter

især brådne kar blandt viceværter, ejendomsinspektører og varmemestre skulle udnytte deres magtposition overfor de enkelte håndværkere.

For det andet vil der altid være kriminelle, der udnytter lejligheden til at tjene nogle hurtige penge, når den viser sig, og at dette relativt set forsvindende mindretal i meget høj grad farver hukommelsen og opfattelsen af, at alting står frygteligt skidt til. Dette led kunne understøttes af at der igennem årene trods alt har været nogle bestikkelsessager, der er nået til domstolene:

I 1994 blev en politiker idømt dagbøder for overtrædelse af straffelovens § 144 ved at have modtaget 8 gratis radiospots umiddelbart op til et Folketingsvalg.

I 1985 slap en fjernvarmeingeniør, der var souschef og afdelingsleder for fjernvarmeforsyningen i den pågældende kommune med skrækken i form af et strafbortfald for overtrædelse af § 144 – han blev altså fundet skyldig – ved i en periode over fem år at have modtaget gaver til en samlet værdi af 5.374 kr. af et entreprenørfirma, der i samme periode havde udført arbejde for kommunen for i alt 39 mio. kr. Når han fik strafbortfald skyldtes det alene, at der ikke var faste retningslinier for, hvor meget, man måtte modtage i form gaver, at der tilsyneladende ikke havde været tale om, at den pågældende ingeniør i sit arbejde havde ladet sig påvirke af modtagelsen af gaverne og at der var tale om et beløb, der vel ikke i noget væsentligt omfang oversteg det beløb, som offentligt ansatte gerne måtte og må modtage i form af lejlighedsgaver m.v.

To år tidligere – i 1983 – var en rådmand og flere embedsmænd i Aalborg kommune fundet skyldige i overtrædelse af § 144 ved at have modtaget gaver til en samlet værdi af (for den værstes vedkommende) op til 175.000 kr. Den strengeste af straffen lød på fængsel i et år.

Året tidligere i 1982 havde en lidt for utålmodig entreprenør forsøgt at presse en kommunal afdelingsingeniør til at fremskynde en bygesags behandling og til at øge bebyggelsesgraden på grunden. Det lykkedes ikke, men den tiltalte borger opnåede 4 måneders ubetinget fængsel for overtrædelse af straffelovens § 122 (der strafbelægger ydelsen og tilbuddet om at give bestikkelse, hvor § 144 strafbelægger modtagelsen heraf.)

Og sådan kunne man blive ved. Der findes afgørelser om bestikkelse, men de er få og de ligger temmelig spredt i Ugeskrift for Retsvæsen. Et hurtigt og nemt kontrolopslag hos Danmarks Statistik i gruppen afgørelser begået i offentlig tjeneste bekræfter, at det er yderst sjældent bestemmelserne anvendes ved en domstol.

Det er imidlertid vigtigt, at man aldrig i selvtilfredshedens navn slår sig til tåls med, at vi er korrupsionsfri og at der derfor ikke er behov for overvejelser og eventuelle regelskærper for at fange de "sidste", der tilbage.